



Institutionen för ekonomi  
Rob Hart

Våren 2009

## Svarsförslag

Makroekonomi NA0133

29 Maj 2009.

*Dessa svar är tagna rakt av från era egna tentaskrivningar. Dock har jag inte orkat återge figurerna. Svaren som visas här gav full poäng eller nära full poäng (ibland lite mindre på essä-frågorna där det är mycket svårt att få full pott).*

1. (a)  $BNP = 200$  SEK/dag Real investering = 0.

(b) Vi antar Keynes, fasta löner och priser, samt att företaget snabbt anpassar sin produktion efter vad som efterfrågas.

Arbetarna bestämmer sig för att spara 4 kr istället för 3:  
BILD tisdag!

$BNP = 200$  kr/dag  $I = 20$  kr/dag.

Den första dagen är alltså BNP oförändrad, men nästa dag anpassar företaget sin produktion, efter den lägre efterfrågan. De arbetare som fortfarande har jobb återgår till att spara 3 kr. De arbetslösa sparar/konsumerar ingenting.  
BILD onsdag!

$BNP = Y = C+I = 180$  kr/dag  $I = -6$  kr/dag.

Företaget har här en lagerminskning på 1,2 liter, vilket motsvarar 6 kr. Därför anpassar de produktionen nästa dag efter den ökade efterfrågan:

BILD torsdag!

$Y = 186$  kr/dag  $I = -4,2$  kr/dag.

Företaget har även här en lagerminskning och kommer att anpassa produktionen efter den högre efterfrågan. BNP kommer efterhand att återgå till sin tidigare nivå, 200 kr/dag:  
TRAPPSTEGSBILD med beteckningar.

Man kan räkna ut den totala effekten på BNP med hjälp av multiplikatorn:  $1/(1-g)$  där  $g$  är den marginella utgiftsbenägenheten, här 0,7. Den totala effekten blir då 66,67.

Detta exempel illustrerar, naturligtvis förenklat, hur en minskning i konsumtion leder till en lågkonjunktur. Företagen producerar vad som efterfrågas, dock i verkligheten ändrar de sig oftast inte lika fort som över en natt. I detta fall berodde lågkonjunkturen på att arbetarna satte in mer pengar

på banken, men det kan även bero på en minskad statlig konsumtion, eller en höjning av räntan. Eller som den nuvarande krisen; den finansiella sektorn, bankerna, blir mer restriktiva i sin utlåning.

- (c) För att lindra återhämtningen efter en chock finns det till exempel idag en a-kassa. Den gör att de som blir av med sina jobb ändå kan fortsätta att konsumera, på så sätt blir inte chocken lika stor och återhämtningen går fortare. I det läget kan man likna de arbetslösa vid pensionärerna som tar ut pengar varje dag och sedan konsumerar dessa.

Vi kan anta att de två arbetslösa 'dag 2' får ut, precis som pensionärerna, 6 kronor var. Då skulle det cirkulära flödet ha sett ut enligt följande:

**BILD!**

BNP 180 C = 198 Lagerändring -18.

I och med att de arbetslösa konsumerar nästan som innan går AD direkt tillbaka från 180 till 198 (nästan 200) och återhämtningen sker nästan direkt.

En annan åtgärd är att staten upptäcker chocken redan 'dag 1' och går då in och höjer sin statliga konsumtion för att på så sätt återställa efterfrågan igen. Detta gör så att det ej blir några effekter av chocken.

Det finns dock negativa aspekter med sådana statliga åtgärder.

En av dessa är att höjd statlig konsumtion kan leda till att folk blir oroliga och höjer sin sparbenägenhet mer. I vårt fall så skulle det kunna innebära att arbetarna inte går tillbaka till att spara 3 kronor igen 'dag 2' utan de fortsätter att spara 4 kr. Detta beror på att de förväntar sig höjda skatter i framtiden i och med att staten har höjt sina utgifter. I det fallet är lågkonjunkturen ett faktum.

En annan aspekt är att staten bör låta företag gå i konkurs. Det ska få ske naturligt. Att alltid rädda ett företag som är på väg ner i konkurs leder till hämmad tillväxt i ekonomin.

2. (a) i. Nuvärdet på de framtida utbetalningarna ökar. [Visa gärna med en enkel beräkning.]  
ii. Priset stiger och de ökar i värde.  
iii. Eftersom jag vet att de kommer att bli mer värd i framtiden pga den sänkta räntan, behåller jag dem jag har; eventuellt köper jag fler obligationer.  
iv. Då är situationen den samma som att man inte visste om den kommande räntesänkningen – obligationerna ökar i värde redan den 29 maj pga marknadens förväntningar.
- (b) Om marknaden tror på en höjning av räntan inom en snar framtid, så förlorar räntesänkningen sin effekt. Då förväntningarna

är att obligationerna kommer att tappa i värde i framtiden så minskar efterfrågan på dem (eller är oförändrad) då den tillfälliga räntesänkningen är verkningslös. Den långa räntan blir inte lägre, utan ökar istället då man tror på en höjning i den korta räntan på sikt för att hindra överhettning i ekonomin.

3. (a) i. 10 procent; 6,67 procent  
ii. 720 dollars/år; 560 dollars/år.
- (b) Procentuellt är arbetslösheten högre i Land A men det är fler som är sysselsatta. I Land B är en större del av befolkningen utanför arbetskraften. Det kan t.ex. bero på att många kvinnor är hemmafruar i Land B och därför inte vill jobba. I så fall kan man anta att arbetsmarknaden fungerar bättre än i Land A, för att de som vill jobba i högre utsträckning får jobb. De som är utanför arbetskraften kan också vara t.ex. studenter som inte vill jobba.

Men om man istället antar att de som är utanför arbetskraften egentligen skulle vilja ha jobb, men de har blivit 'nedmuntrade' för att de kanske har varit arbetslösa så länge att de har gett upp, då fungerar arbetsmarknaden bättre i Land A för att de har mycket färre 'nedmuntrade'.

- (c) Då ersättningen minskar har inte arbetslösa möjlighet att ta tid för att hitta ett jobb som verkligen är anpassat för dem, vilket kan leda till okvalificerade yrkesval som i sin tur kan minska produktion och BNP.

Studier visar dock att frekvensen arbetslösa som hittar jobb ökar då A-kassans slutdatum närmar sig, vilket kan innebära att folk tidigare inte känt sig tillräckligt fattiga och stressade att hitta jobb då minskningen i disponibel inkomst inte varit lika stor med den gamla A-kassan. Detta borde medföra ökad sysselsättning och då har staten inte bara sparat 2,9 miljarder utan även ökat BNP. Sveriges A-kassa har dock stramats åt sedan 90-talet men utan att strukturell arbetslöshet har gått ner. Man kan dock se på USA som inte har en generös A-kassa, men låg strukturell arbetslöshet. Det är alltså oklart huruvida sänkt A-kassa har stor betydelse för strukturell arbetslöshet.

4. (a) Kort sikt:

Regeringen minskar C, men ökar I. Eftersom  $BNP = C + I$  så förändras inte BNP på kort sikt. Den genomsnittliga konsumtionsnivån går dock ned, helt enkelt eftersom regeringen drar ned på sin konsumtion.

Lång sikt:

Syftet med dessa investeringar är naturligtvis att öka tillväxten på sikt; investera för framtiden. Man ska kunna köpa nya

maskiner, utveckla nya teknologier, mm. Detta leder då till att BNP ökar på sikt, samt att den genomsnittliga konsumtionsnivån går upp.

- (b) Solow började med att undersöka om man kunde skapa tillväxt på sikt genom att återinvestera i kapitalet. Han kom dock fram till att så inte var fallet, i alla fall om det handlade om att bygga 'more of the same'. T.ex. en snickare som får en hammare istället för ingen alls blir mycket mer produktiv. Får han däremot fyra istället för tre, så är hans produktivitet i princip den samma. Se figur...

Tillväxt berodde istället, enligt Solow, på ökning i TFP (total factor productivity), dvs produktiviteten av arbetskraft och kapital tillsammans. Men hur denna process gick till kunde inte han förklara.

- (c) Modernare modeller har försökt förklara drivkraften. Ett exempel är den endogena modellen. Där försöker man visa hur ekonomiska agenter avstår sin konsumtion idag, för att istället investera och få högre vinster i framtiden. Det kan vara genom investering i t.ex. FoU.

En annan modell handlar om institutioner. Enligt den så är det institutioner som bestämmer tillväxten. Det ska löna sig att komma på nya idéer och att investera för framtiden. Detta kan t.ex. hjälpas med patentsystem och att de ekonomiska agenterna känner en säkerhet – att de kommer att få utdelning för sina investeringar. Dessutom ska infrastrukturen leda folk in i produktiv verksamhet, och inte en verksamhet där man bara transfererar pengar mellan varandra.

I detta fall kan det vara bra med ett exempel. Vi tar Nordamerika och Sydamerika. Två kontinenter som för hundra år sedan hade ungefär samma BNP. Idag så har Nordamerika betydligt högre. Vad beror detta på? Som frågan antyder så ligger problemet inte i teknik eller kapital. Sydamerika skulle relativt lätt kunna lära sig den teknik som Nordamerika använder. Problemet beskrivs bäst snarare med den institutionella modellen. Folk i Sydamerika känner inte samma säkerhet att få utdelning för nya idéer och satsat kapital. Infrastrukturen är inte heller lika bra där. Problem med verksamhet som mest innefattar transfereringar är en trolig orsak. Mutar, brott, och lobbyverksamhet gynnar knappast tillväxten.

5. (a) Om ett land (liten öppen ekonomi) bedriver expansiv finanspolitik,  $G$  uparrow, som kommer  $C$  uparrow. En del av  $C$  består av importvaror, därför import uparrow. Export är oförändrad eftersom priserna är (enligt Keynes) konstanta. Detta innebär att  $NX$  sjunker.

- (b) En högre inflation kommer att leda till att utlandet blir mindre villiga att handla med oss, och vi blir mer villiga att handla med utlandet. Alltså sjunker NX (import upp, export ned), AD sjunker, och konjunturen vänder nedåt. För att göra det intressant för utlandet att handla måste vi devalvera vår valuta. Allt annat lika bör vi behöva devalvera med 4 procent, alltså lika mycket som prisskillnaden som har uppstått.
- (c) i. Att ingå i en valutaunion. F: Något man kan säga direkt är att det underlättar handel. Man kan tänka sig också att det ökar samhörigheten mellan länderna i unionen vilket leder till ett högre utbyte av t.ex. idéer vilket kan leda till högre tillväxttakt. Man blir även starkare vid kriser. Det är inte lika osäkert att hålla en valuta i en stor ekonomi (union) som i en liten ekonomi. (Kan också vara negativt!)
- N: Man kan inte utträta den penningpolitik som passar landet bäst eftersom den bestäms gemensamt. Vid kriser kan en liten ekonomi luta sig mot att dess valuta deprecierar för att den blir osäker att hålla. Detta leda till att det blir billigare att handla med landet, medan import till landet blir dyrare; NX stiger.
- Det kan även vara så att stoltheten att ha sin egen valuta förloras.
- En annan nackdel är att man förlorar lite i att agera en 'fri' finanspolitik. Den egna finanspolitiken begränsas genom olika lagar och restriktioner i unionen.
- Sammantaget blir det svårare för ekonomin att bestämma sitt eget öde.
- [OBS! Penningpolitik bör nämnas!]
- ii. F: Växelkursen fungerar som stötdämpare. Vid kriser blir det osäkrare att hålla en liten valuta, därför blir det depreciering och en ökning i nettoexport. Dessutom får man frihet i sin penningpolitik.
- N: Det försvårar för handel. Det blir svårare att gå in i olika handelskontrakt längre fram i tiden pga risken för ändringar i växelkursen (som missgynnar en av parterna i avtalet). Det medför också transaktionskostnader i samband med växling.
- iii. F: Som (i), det underlättar handel. Tar bort risken. Det kan även ge stöd till att visa att man kommer att hålla en stram politik.
- N: Det har visat sig i stort sett omöjligt. Vid kriser går det inte att hålla valutan vid samma nivå eftersom att det blir osäkrare för investerare att hålla den lilla valutan, vilket gör att de säljer och det leder till att valutan deprecierar. Enligt historien har det visat sig omöjligt

på grund av detta. System som Brettonb–Woods, fast kurs mot dollarn, och andra liknande system visar detta.

## 6. Skattesänkningar i kristider

För staten är alla skattesänkningar en förlorad inkomst, så om staten är intresserad av att hålla ordning på underskottet borde de snarare höja skatten istället.

*Men* de siktar på att stimulera marknaden, i förhoppning om att sätta plåster på de svackor lågkonjunkturen har orsakat konsumtionen och handeln. Genom att hålla igen skatter (och kanske även öka sin egen konsumtion) pumpar de ut pengar på marknaden som med lite tur får den att pigga till igen.

MEN eftersom Borg har en poäng, man ska passa sig för stora skulder, finns det en gräns för hur mycket staten bör avstå ifrån i form av skatteintäkter. Bland annat så har EU en gräns för hur stor statsskuld man får ha som medlemsland, och Sverige har dessutom egna inflations- och lönsamhetsmål. (Det idealiska är en stat som går med vinst, som den kan använda på sina medborgare.)

Vad bör de göra?

### Skattesänkningar för låginkomsttagare

Verkar instinktivt som en bra idé, att öka marginalen mella A-kassa och att jobba som t.ex. gatsoppare borde göra det attraktivare att söka vilka jobb som helst.

För höginkomsttagare blir nyttan mindre, även om sänkningen skulle ske procentuellt så att de skulle få mer pengar till konsumtion än låginkomsttagare är det ej säkert att konsumtionen ökar lika mycket (dessutom blir skatteintäkterna ännu mindre om de nu var bekymrade över budgetunderskottet.)

### Fokus från arbetslöshet till krisen

Deras ursprungliga syfte med jobbavdraget var att öka incitamentet för folk att jobba (ungefär som sänkt A-kassa, men morot istället för piska), men eftersom det nu har blivit en ganska rejäl kris bör inte allt fokus ligga på arbetslöshet.

Precis som Anders och Fredrik tyckte i artikeln tycker jag att regeringen bör hålla koll på sina pengar och spendera dem där de gör störst verkan för att mildra situationen på ekonomin som helhet. Finns det inte jobb till alla pga en sådan här kris spelar det nämligen ingen roll hur mycket piska och morot man använder, arbetslösheten är hög ändå.

### Handlingsförslag

- Staten bör stimulera marknaden, öka G (bygga vägar?), stötta företag där det behövs och gör nytta och överlag försöka hålla marknaden igång;
- Centralbanken bör – och har – sänkt räntan för att öka konsumtionen.

### **Varning angående budgetunderskott**

Men viktigast av allt är marknads förtroende och tillit. Både regering och banker måste hålla huvudet kallt, om staten slösar alla pengar de har för att vända konjunkturen kan de förlora i trovärdighet för att marknaden tycker de gör fel.

7. Beroende på hur man ser på frågan kan svaret variera. Jag anser däremot att vi inte behöver betala något större pris för att bedriva stabiliseringspolitik i Sverige.

Den skillnad som kan se mellan att bedriva stabiliseringspolitik eller inte göra det är att utan stabiliseringspolitik kan vi få kraftigare högkonjunktur men samtidigt lika kraftiga lågkonjunkturer. Med stabiliseringspolitik kommer våra konjunktursvängningar att vara mindre och mer lik den potentiella BNP (BNP trend).

Att arbetslösheten skulle vara större än om vi inte bedrev stabiliseringspolitik är svårt att avgöra på kort sikt. Däremot på längre sikt kommer den alltid att återgå till sin ursprungliga nivå vilket visas i Phillipskurvan.

*Två bilder: Expansiv politik, samt Stram politik.*

Alltså borde inte arbetslösheten vara beroende av stabiliseringspolitiken på sikt.

Tillväxten behöver inte heller vara negativt beroende av stabiliseringspolitiken. Då Solow menade att tillväxten beror på förnyelse inom produktionen. Då stabiliseringspolitiken gör ekonomin inom landet stabilare vilket ger ökat incitament för investering som kan avsättas för t.ex. FoU.

Man kan även resonera som så att Sverige som är ett litet land och har en hög grad av import och export är väldigt beroende av hur världskonjunkturen skiftar. Därav är det viktigt att vi håller en stabil konjunktur så att inte både inhemsk och global lågkonjunktur hotar vår ekonomi, vilket skulle kunna ge perioder av kraftig arbetslöshet.